

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6 I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. šek. rač. 11.197. Telefon 3112

Učiteljska stanovanja in stanarina

»Vprašanje pravice stanarine poročenih učiteljev ne bo pravilno rešeno s predvideno izmenjavo § 84. zakona o narodnih šolah v finančnem zakonu za leto 1933/34. Edino pravilno je, da ima poročena učiteljica pravico na stanarino, ako njen mož ne uživa stanovanja in kuriva v naravi.«

Iz spomenice izvršnega odbora, predložene g. ministru prosvete.

Predsedniški zbor sekcije JUU za dravsko banovino je na svojem zborovanju dne 6. novembra pr. l. v Mariboru v svoji spomenici v zadevi stanarine učiteljstvu ugotovil nastopno: »Ugotavljamo, da troši učiteljski stan izredno visoke izdatke za sredstva kot pripravo za šolo in pouk, za sodobno izpopolnjevanje, za kulturne in strokovne publikacije ter za sodelovanje in udeležbo pri prireditvah raznih društev. Zaradi tega smatramo za nujno potrebno, da se tudi prejemki učiteljskega stanu temu primerno uredijo in je zato vsako spodbijanje in osporavanje sedanjih prejemkov neumestno.«

Ni ga učitelja in učiteljice v dravski banovini, ki bi ne dokazal lahko na svojem primeru upravičenost in resničnost gornjih besed. Od učiteljstva se zahteva več, kakor od ostalega uradništva. Že zakon o narodnih šolah mu nalaga mnogo poslov, ki za ostalo državno uradništvo niso predvideni. Zato je povsem neumestno načenjati vprašanje učiteljskih stanarin, pa bodisi iz katerekoli strani, ker so ti prejemki dovolj utemeljeni. Način dajatev in izplačevanja pa bi bilo treba že davno preurediti, saj je bilo učiteljstvo prvo, ki je tozadevno stavilo konkretne predloge in nasvete. Čeprav so bili ti predlogi izvedljivi, se niso izvršili, dočim se hoče rešiti to vprašanje sedaj na škodo učiteljstva. Z vsoto odločenosti moramo tudi zavrniti poizkus, da bi se hotelo pri tem vprašanju deliti učiteljstvo v dve skupini, t. j. v upravitelje in učitelje. Povedali smo v tem pogledu tudi že javno svoje mišljenje. Upraviteljsko vprašanje je treba rešiti na drug način, ki je tudi predviden v spomenici izvršnega odbora JUU in s katerim se bomo bavili ob posebni priliki.

Zanimivo je stališče, ki ga v pogledu stanarine iznaša »Nar. prosveta« in ki osvetljuje razvoj in poglede na vprašanje učiteljskih stanovanj in stanarine z ozirom na dolgoletne pravice, ki jih uživa bratski srbski del jugoslovanskega učiteljstva še izza predvojne dobe. »Narodna prosveta« izvaja sledeče:

Že od početka zidanja narodnih šol so stali odločujoči na povsem pravilnem stališču v pogledu razmerja med učiteljstvom in šolo. Učitelj je nerazdvojni zvezan s šolo, on je poleg uradnika-učitelja in vzgojitelja tudi gospodar šole, v pravem pomenu te besede. On je upravitelj šole in odgovarja za šolo ne samo glede vzgoje in pouka, temveč tudi v materialnem oziru. Učitelj je gospodar in oskrbnik šole, kakor je najstarejši in najboljši član zadrge njen gospodar in vrhovni oskrbnik. Istovetno so vloge gospodarja v družini in zadrugi ter vloge učitelja v šoli. Dobro se zavedamo, da si je nemogoče misliti dobrega gospodarja, ki b'va izven svoje hiše ali zadrge. Ne moremo si predstavljati, da starešina hiše nima stanovanja v zgradbi, v kateri je on steber, iniciator, starešina in naredbodajalec.

Tako se je že od početka gledalo pravilno na to vprašanje, da mora imeti učitelj, posebno pa upravitelj šole, stanovanje v šolski zgradbi ali v njeni neposredni bližini v šolskem dvorišču. To naziranje je bilo uveljavljeno v vseh starih zakonih šolske zakonodaje, to je postala tradicija, ki je v nerazdvojni zvezi s šolo.

Tudi sedanjí zakon o narodnih šolah vsebuje odredbo, da se ne bo odobrila šolska zgradba, ako ni preskrbljena v njej za toliko učiteljskih stanovanj, kolikor oddelkov ima šola. V teoriji je na ta način to vprašanje pravilno pojmovano, saj je zakonjeno, da vsi učenci in učitelji iste šole tvorijo zajednico tudi v pogledu življenja izvenšolskih ur. S tem se je nameravalo doseči, da deca, posebno v podeželskih krajih, kjer ostane v šoli ves dan, ostane pod stalnim učiteljevim vplivom tudi v odmoru — kar je nemogoče na šolah, kjer morajo učitelji prehoditi dnevno po več kilometrov do šole.

In hvala Bogu, dobro prosvečenemu in vzgojenemu narodu ter uvidenosti merodajnih faktorjev, da bomo skoro čakali dan, ko bo vsaka šolska zgradba imela toliko stanovanj, kolikor je učiteljev na šoli!

V nedostatu stanovanj so predvidene druge mere: naravna stanovanja se začasno nadomeščajo s stanarino v denarju.

Ta stanarina je pred svetovno vojno znašala v vaseh po 30 Din. a v Beogradu 80 dinarjev. Ker je prejemal učitelj začetnik pred vojno 60 Din plače, je stanarina dosegala polovico njegove plače. Za teh 30 Din je

lahko dobil zelo dobro stanovanje in plačal tudi kurivo. Ako primerjamo predvojne cene z današnjimi, tedaj moramo ugotoviti, da so današnje cene 15krat večje od predvojnih. To znači, da bi napram današnjim cenam stanovanj moral učitelj na podeželskih šolah prejemati po 420 Din stanarine mesečno n ne po 140 Din.

V prestolici in v vseh drugih mestih in krajih se plačuje stanarina v denarju. Redko obstajajo v teh krajih stanovanja za učiteljstvo, izjemši za upravitelja, četudi odgovarja za milijonsko vrednost šolskih premišnin in nepremišnin. Ti dobivajo v Beogradu po 400, v drugih mestih po 300 Din in manj stanarine. Po dosedanjih zakonitih predpisih prejemajo tudi žene učiteljev stanarino. Tako dobijo mož in žena v Beogradu po 800, v drugih krajih po 600 Din stanarine mesečno. Ako se ta vsota vzporeja s stvarno ceno stanovanj v teh krajih, tedaj ona niti približno ne doseže stanovanjskih cen, kaj šele ako priključimo temu še razsvetljavo, vodo in kurivo. V primeru s predvojno stanarino v Beogradu bi moral vsak učitelj prejemati najmanj 1200 Din mesečne stanarine, kar bi ustrezalo sedanjim cenam stanovanj in kuriva.

Znano je, da imajo učiteljske rodbe številno družino, da so učitelji ljudje, ki se na vse načine trudijo, da izobrazijo čim bolj svojo deco ter jo vzgoje, da na najboljši način služi kralju, državi in narodu. Pri tej draginji stanovanj so te družine primorane, da poleg stanarine, ki jo prejemajo, odtrgujejo od svojih ust ter štedijo pri hrani, da lahko plačajo stanovanje, kakršno jim je pri najskromnejših razmerah potrebno. V predmestjih Beograda in Zagreba je nemogoče najti stanovanje dveh sob s pritlikami izpod 1200 Din. O centrih mest niti ne govorimo. Ne samo, da je nedostojno, če učitelj stanuje v eni sobi in kuhinji, za kar bi plačal najmanj 400 Din mesečno, temveč je to tudi stvarno nemogoče, ko deca doraste.

Iz tega je jasno razvidno, da stanarina, predvidena po § 84. zakona o narodnih šolah, ne ustreza glede svoje v šine niti tedaj, če jo prejemata oba zakonca-učitelja v denarju, saj niti višina dveh stanarin ne dosega vrednosti naravnih stanovanj, ki jih uživa učiteljstvo, ter faktični cen stanovanj v poedinih krajih.

Iz tega razloga je neizvedljivo in neupravičljivo odtegniti zakonskim učiteljskim paprom, stanarino, ako jo prejemata v novcu ker niti obe stanarini ne dosežeta ekvivalenta z naravnimi stanovanjem in faktičnimi stanovanjskimi cenami.

Zato je izvršni odbor naprosil v svoji spomenici g. ministra prosvete, naj se naoben način s finančnim zakonom za l. 1933/34 ne izmenja § 84. zak. o narodnih šolah. Edino pravično je, da prejema poročena učiteljica svojo stanarino, ako njen mož ne uživa stanovanja in kuriva v naravi.

Iz gornjega je jasno razvidno, zato zaključujemo, da je upravičena učiteljska zahteva glede neokrnjenja stanarin poročenim učiteljem, t. j. onim, ki nosijo največjo odgovornost za svojo družino, ki so steber države, ker gornjo zahtevo narekuje nujna potreba.

Ako pa vzamemo v razmišljanje tudi finančni efekt, ki bi se dosegel v občinskih, odnosno šolskih proračunih, je ta tako majhen, da štednja pri tem ne bi bila v korist stvari. Taka štednja ne bi mnogo pripomogla občinskemu gospodarstvu, a bi jako prizadel učiteljske družine in najagilnejše delavce med narodom v zadrugištvu, Sokolstvu in na polju narodnega izobraževanja.

Pričakujemo, da bodo upoštevali na merodajnih mestih argumente in bodo ugodili gornji zahtevi učiteljstva v interesu države in prosvete naroda.

Tako »Narodna prosveta«.

Končno pa moramo poudariti, da ni bila naloga zakonitih določb, dati učiteljstvu stanarino, temveč odpomoči, perečemu vprašanju nastanjenja učiteljstva ob nastopu službe ter urediti tega vprašanja tako, da se učitelj nemoten z vsa svojo voljo posveti poklicu, t. j. sezidanju potrebnih učiteljskih stanovanj v vseh krajih, kjer so šole.

Izgovor o krizi ne drži, ker je prehodnega značaja, da bi se s to motivacijo hotelo znižati učiteljstvu življenjsko potrebna sredstva.

Gospodarski svet sekcije na delu

Loterija v korist naših domov.

Gospodarski svet sekcije, ki ga lahko smatramo kot naš gospodarski parlament, seveda brez pravic posegati v samostojno delovanje naših gospodarskih in socialnih ustanov, je zboroval v soboto, 9. januarja 1933. Dnevni red je bil obširen, potek razprav, kakor tudi storjeni sklepi so tako važni, da je potrebno o zborovanju gospodarskega sveta v glavnih obrisih seznaniti organizirano članstvo.

Osredotočenje kroženja našega denarja v naših denarnih zavodih.

Iz poročil gospodarskih in socialnih ustanov izhaja, da so pripravljene obratovati s svojim denarjem le v krogu stanovskega že obstoječega denarnega zavoda. V ta namen je potrebno denarni zavod zahtevam ustrezajoče reorganizirati. Potreben je tudi tekoči račun z ozirom na potrebe ustanov. Treba je določiti delokrog, ki izključuje vsako izgubo, tako da je tudi tekoči račun vedno uravnotežen. Kajti vsak denarni zavod pravilno voden mora ob vsaki priliki vedeti, kolika je njegova likvidnost. Zato se mora finančna politika denarnega zavoda razmeram primerno preurediti. V ta namen je ugotoviti koliko bi posamezni zavodi plasirali, koliki bi bili mesečni dvigi in kolika bi bila likviditeta. Pristopilo bi se tudi k poslovanju s hipotekami. Ako bi bil ves naš stanovski denar danes v našem denarnem zavodu, bi bil lažje likviden kot v tujih zavodih. Ekspeditivnost in enostavno poslovanje skupnega denarnega zavoda bi nudilo tovarišem, ki potrebujejo nujno denarno pomoč, odnosno posojilo vedno priliko, da se poslužijo lastne hranilnice in bi se v potrebah ne obračali na tuje denarne zavode. Iz vseh navedenih razlogov je započela sekcija potom gospodarskega sveta vso akcijo v dobrobit vseh ustanov odnosno stanu. Povdariti pa je treba, da pušča sekcija vsem ustanovam popolno samostojnost v delovanju in tudi zadevni sklepi gospodarskega sveta za članice niso obvezni, marveč jih je smatrati le kot nasvete upravnim in nadzorim odborom ustanov, kar jasno določa pravilnik gosp. sv. v členu 5.

Na osnovi teh zaključkov je izvolil gospodarski svet odsek, sestojec iz tovaršev Grčarja, Keclja, Voglarja in Gruma, da ta na podlagi zbranega gradiva sestavi osnutek, ki bi omogočal centralizacijo sredstev učiteljskih ustanov ob medsebojnem in vzajemnem varstvu interesov skupnosti, kakor tudi posameznih članov.

Po sporazumu zastopnikov naših domov, to je Učiteljski dom v Ljubljani, Učiteljski dom v Mariboru in Dom učitelje v Ljubljani, se je pristopilo k nadaljnjim pripravam za izvedbo loterije v korist učiteljskih domov. V ta namen se je sklenilo sklicati v kratkem akcijski odbor za prireditve loterije, ki bi obstojal iz zastopnikov obeh domov v Ljubljani in Mariboru, Doma učitelje v Ljubljani, vodstva sekcije, Učiteljske tiskarne, gospodarskega sveta in uredništva stanovskega glasila. Kot zastopnik gospodarskega sveta je bil izvoljen tov. Škrinjar. Naloga akcijskega odbora je, da sestavi program in povzri izvedbo loterije loterijskemu odboru na osnovi določil pravilnika o vršitvi loterij.

Uspeh loterije je zagotovljen s prav znatnim deležem našim domovom, ako bo članstvo v malim trudem podprlo vso akcijo in s tem manifestiralo tudi napram javnosti svojo gospodarsko zavednost. Kot vzgled naj nam služi poštna organizacija, ki je v teku enega leta priredila dve enaki loteriji za svoj dom s popolnim uspehom.

Skladnost delovanja ustanov glede založb.

Učiteljski dom v Mariboru, Učiteljski dom v Ljubljani in Učiteljska tiskarna potom strokovnega sveta imajo v programu svojega delovanja razne založbe. Da pridemo do skupnega dela in ne cepimo svojih moči, je potrebno medsebojno poročanje, da vemo, kaj bo ena in druga institucija založila. Zato se pusti navedenim ustanovam svobodna iniciativa glede založništva predmetov, da same izdajajo, le da se medsebojno obveščajo, da se s tem izključi vsaka konkurenca med ustanovami. V poteku debate so se značile smernice založb z ozirom na sedanjí čas in potrebo predmetov zlasti učil in samoučil po šolah.

Zadružni pododsek.

Delo v zadružniškem pododseku se vrši v pripravljanju na redno delovanje z organizacijo učiteljev zadrugarjev.

Pripravljen je kataster zadrug, v katerem bodo razvrščene zadruge po srezih in šolskih okoliših ter skupinah, kakor jih dele zadrugne zveze. Namen zadrugnega katastra bo nuditi pregled zadrug v posameznih šolskih okoliših in pogled na možnosti, ki se nudijo v dotičnem kraju učitelju — zadrugarju. Imeli bomo precej točno evidenco zadrug v enem kraju, ki imajo isti namen, kar nam bo omogočilo delovati na to, da se škodljiva cepitev narodne gospodarske moči odpravi z združitvijo teh zadrug.

Evidenca učiteljev zadrugarjev se založi v obliki kartoteke. Na podlagi te evidence bomo lahko opozorili šolsko oblast na namješčenja učiteljev — zadrugarjev v krajih, kjer je to potrebno. Evidenca nam bo dajala tudi podatke o izvenšolskem delu učiteljstva na gospodarskem polju. Gospodarsko delo se kot izvenšolsko delo najmanj upošteva in to je treba popraviti. Človek e upošteva le toliko, kolikor se povzdigne sam in isto velja tudi za vsak stan. Ako ne bomo sami povedali, kaj delamo, ne bo storil tega nihče drugi. Propagandi zadrugištvu je bila v povedani obliki posvečena »Prosveta« od 10. nov. 1932. S tem smo hoteli obrniti pozornost učiteljstva na zadružno polje in na stanovsko zadrugištvo.

Najvažnejša naloga zadrugnega pododseka je vsekakor izvedba organizacije učiteljev — zadrugarjev. Vsled svojega položaja je učiteljstvo tisto, ki drži bodočnost naroda v svojih rokah, ker je narodni naraščaj dolgo dobo let prepuščen njegovemu vplivu. Ravno zato učiteljstvo mnogo lahko stori za gospodarsko povzdigo naroda in to posebno z zadrugištvom. Zadrugištvo je treba povzdigniti in mu dati pravo smer. Učiteljstvo mora dobiti večji vpliv na zadrugištvo in to bomo desegli s smotnim in organiziranim delom. Učitelji zadrugarji naj bi se sestali mogoče o Veliki noči in se pomenili o skupnem zadrugnem delu z izvedbo organizacije učiteljev — zadrugarjev. Zadrugiški pododsek pri gospodarskem svetu sekcije naj bi bil nekako središče te organizacije s sličnimi pododseki pri sreskih učiteljskih društvih.

Zanimanje za zadrugištvo, ki ima tudi moralni in materialni pomen, vzbudimo že med učenci z ustanovitvijo šolskih ali razrednih zadrug. Učenci se sami organizirajo v obliki zadrug pod doslednim vodstvom učitelja. Sami naročajo in kupujejo, prodajajo, volijo načelstvo in nadzorstvo, se sestajajo na seje in občne zборе in vodijo potrebno enostavno knjigovodstvo. Članek o teh šolskih zadrugah je prinesla tudi Narodna prosveta v št. 24 dne 13. 10. 1932.

Glede delovanja učiteljstva na gospodarskem polju je važna akcija kmetijskega oddelka banske uprave, ki stremi za tem usmeriti v skladnost delo učiteljstva in sreskih kmetijskih referentov.

Brezposelni učtelji abiturijenti so naprosili sekcijo za prireditev tečajev, v katerih bi se obravnavale kulturne, socialne in gospodarske težnje naše vasi. Sekcija bo skušala ustreči njihovi želji v mejah možnosti.

Učiteljski obmorski dom v Omišlju.

V decemberski številki »Učiteljskega tovariša« je izšel poziv učiteljstvu, da pristopi kot članstvo k snujanju se ustanovi. Za članstvo pri tej ustanovi ne obstoja noben riziko, ker se bo gradilo le v okviru zbranega denarja. Deleži se obrestonosno nalože v hranilnici. Ako se akcija ne izvede, se vplačani deleži vrnejo. Gradilo se bo torej le v okviru zbranega denarja in zidat bomo pričeli na že kupljenem zemljišču v Omišlju, ko bomo imeli to možnost. Da napravimo korak naprej, se sestavi pripravljalni odbor, ki ima napraviti osnutek pravil in pripraviti vse potrebno za sklicanje ustanovnega zbora. Uspeh cele akcije je odvisen od gospodarskega zavednega učiteljstva. Zato naj se v potrebnem številu odzove pozivu in vposlje sekciji izpolnjene prijave, da se omogoči uspeh akcije.

Gospodarski dan učiteljstva.

Vse učiteljstvo je potrebno zainteresirati za stanovsko gospodarsko in socialne institucije, ki so temelj in predpogoj vsemu drugemu stanovskemu delu. To se bo najlažje zgodilo s primernimi predavanji pri sreskih učiteljskih društvih. Sekcija bo napravila osnutek takega predavanja z navedbo konkretnih primerov. Predavanja si razdelita Ljubljana in Maribor po svojem delokrogu in naj bi se izvršila po vseh društvih do konca organizacijskega poslovnega leta. Eno zborovanje vsakega sreskega društva naj bi bilo posvečeno samo razpravam tega referata. Društva naj bi tudi vodila evidenco o posameznih šolah, v kolikor se poslužujejo gospodarskih učiteljskih organizacij in poročajo vzroke, zakaj se istih ne poslužujejo na pr. Učit. gosp. poslovalnice. Poročevalci imajo ob tej priliki pripravljene tudi pristopnice vseh naših gospodarskih in socialnih ustanov, tako da bodo ta zborovanja resnično gospodarski dan učiteljstva.

Gospodarski svet sekcije je na tej seji zopet pokazal, koliko dela nas še čaka na gospodarskem polju, tako v korist naroda kakor tudi lastnega stanu. Organizirano članstvo naj podpre to delo z aktivnim sodelovanjem na vseh naznačenih poljih po danih smernicah. Neoporečno je v sedanjih gospodarskih težavah gospodarsko uestvovanje učiteljstva najvažnejše. Po stanovsko-gospodarskih institucijah osamosvojeni in po delu na gospodarskem polju med narodom bomo postali odločujoči činitelj gospodarskega življenja, preko katerega se ne bo smelo nikjer odločevati.

A. Urbančič.